

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Anders Persson*
 Härad: *Ölle* Adress: *Gjurslöf Villa Solhem*
 Socken: *Ölle* Berättat av: *densamma*
 Uppteckningsår: *1933* Född år *1839* i *Hvamby 11*

Uppteckningen rör *ett sätt att säga dagens*
namn på alla dagar under hela årets
lopp.

Då börjar man med att med högra
handens pekfinger uppräta på vänstra
handen med början på tummen alla
årets månader, man räknar 2 gånger
över alla 5 fingrarna och sedan tumme och
pekfinger till. Sedan läser man lika-
ledes på fingrarna i samma ordning
följande: "Alla de dagar Gud bød eder
gå christligt fram då dem fullända"
ett ord för varje finger med början på tummen

Jan. får således bokstaven a. Febr. d. Mars d.
 April g. Maj b. Juni e. Juli g. Aug c
 Sept. f. Okt. a. Nov. d. Dec. f.

Sedan räknar man veckans dagar
 med högra handens pekfinger på vänstra
 handens pekfinger, med tårn i
 handens första led som är söndag, andra
 måndag, tredje tisdag, fingerspetsen är
 onsdag, första knogen är torsdag, fingern
 blir torsdag, andra fredag och tredje
 lördag. Så räknas på samma sätt
 med söndags bokstaven, den ändras varje
 år a. b. c. d. e. f. g. Varje månad har
 sin bokstav efter de tolv uppräknade
 orden. När söndags bokstaven som
 i år är a blir den 1 Jan en söndag,
 den 1 Febr. en onsdag. Den 1 Mars en onsdag.

den 1 April en lördag, den 1 maj en måndag,
den 1 Juni en torsdag, den 1 Juli en lördag,
den 1 Aug en tisdag, den 1 Sept en fredag,
den 1 Okt söndag, den 1 Nov. en onsdag
och den 1 Dec fredag. Vill man nu t. ex
veta vad den 13 Juni blir för en dag, så
körjar man räkna på vänstra jekpfing-
rets första led a 2da b, 3de c, 4de d,
Juni har bokstaven e, det blir jekpfing-
rets första brygg så körjar man på den
räkna 1^{sta} sedan 2da o. s. v. till man
kommer till 13 det blir då jekpfing-
rets 3de led d. v. s. Tisdag.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Anders Persson
Härad: Ölle (Nuvarande Adress: Djuröf. vid Loham
Socken: Housie Berättat av: densamme
Uppteckningsår: 1933 Född år 1839 i Svamby 11

4

Uppteckningen rör and hur det gick till för 80 år
sedan vid jul och Påskutdelning till de fattiga.

Min far var då ordförande i fattigvårds-
styrelsen, han skrev en kungörelse som upp-
lästes i kyrkan hur många skäljornd kött
var och en skulle lämna efter mantal, och så
köptes ett fett svin som vägde 12 livspund
och tunn öl, en summa pengar utdelades
också. Alla de som ville ha understöd an-
mälde sig och sin familj hos fattigvårds-
styrelsens ordförande som teckna upp
dem. Den dag då utdelningen skulle

De voro alla de i fattigvårdsnämnden sam-
lade för att hjälpa ut med utdelningen.
Då kvotet var vägi räknades ut vad var och
en skulle få, så även med fläsk och öl samt
penningar, så kallades de in efter hand
som man räknat ut vad de skulle ha och
så fick var och en sin andel.

Fyll Fäsk gick det till på samma sätt då
skulle de ha ägg i stället för fläsk. De fattiga
i fattighuset som hade full försörjning fick
en viss summa penningar i månaden. Där var
i församlingen ett par bryggstugor som gick
omkring i socknen de skulle vara 6 dagar
på vårt heta mantal. 1869 flyttade jag till Mölle-
bergs socken, där gick det till på ett annat vis
med de fattiga. De som ej kunde försörja sig
själv blev utauktionerade till den minsta leju-

3820

Landet varje år mot en viss summa.
De som behöfde understöd fick varje månad
en viss summa.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV 3

6

Landskap: Skåne Upptecknat av: And. Persson
Härad: Ölle Adress: Gjusslöf villa Lohem
Socken: Busie Berättat av: dansamma
Uppteckningsår: 1933 Född år 1839 i Tramby 11.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

Uppteckningen rör Dansar & jullekar.

När julaftonmålet ätits lästes bordsbön
av husbonden och sjöngs ett par psalmer.
Då de äldre slagits sig ned att spela kort
böja ungdomen leka eller dansa.

Och ringdansar jag minns särskilt en
som lyder så här: Ungdomen ställde
sig i en ring på golvet, en gosse eller
flicka skulle vara i ringen, så dansades
kring dem. Var det en gosse i ringen så
sjöngs: "Här för gossar som går i
ringen, och ser på flickorna och tar
sig inget." "Hej hopp ^{mine} sköna m ska vi

"Dansa i det gröna." sjunges 2 gånger.

Den gossen går i ringen med röda guldband
det kinder han om armen på alla kärasten
sitt. "Vad kär min gosse bind inte så hårt
jag ämnar ju ej att resa långt bort. Då
skildes ringen och gossen som gått i ringen
tog den flickan som han bundet bandet om
svängde om, de övriga par om par me-
dard de sjöng "Vej hopp min sköna om
ska vi dansa i det gröna" sista sjunges 2
gånger.

Sedan bildas ring igen, med en gosse i
ringen och sjunger. Den gossen han friar
med tusen riksdaler så eger han
brudpart en daler, Då hastigt ur ringen
den flickan försvann. Vill du inte ha mej
kan du låta va mej, så tager jag mej

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

en arv. "Vej hoppssan litka gottssan då
gifter jag ^{med} dej så bröttsan" sjöngs & gänger.
Idom Idom pager mygssven och för
oss båda i dansen, den ene giver jag
en korg, den andra för jag till min
korg. Fly där är hastigt att vara och
då skall bröllopet stå. "Vej hopp
min lilla hjärtknopp vi ska dansa
till solen stiger upp." "Vej hopp min
sköna nu har vi dansat i det gröna" ^{sjöngs}
Idom Idom gorre lille dansa med mej
får du mej så står du dej, och har vi dan-
sat i det gröna, skall vi sjunga så att det
donar. "Vej hopp min sköna nu har vi
dansat i det gröna" sjöngs & gänger.

En lek kallades undra, där skulle
vara en som alla de andra skulle undra nå-
got om, var det en gosse man skulle undra
om, så var det en flicka som skulle gå om
kring och fråga de andra. Vi antar att det
var en gosse som satt på understolen, så frågas
vad undrar du om honom, svarar jag undrar om
han kan plöja bra ämmu, den andre undrar t. ex
om han vaktar får & svin ämmu, en tredje un-
drar om han kan tröska med plejel o. s. v.
Så flickan kommer till gossen på understolen
säger hon så här. Under över under, somna
undrar så somna så mitt under är alla vänt.
En undrar om du kan plöja bra, en annan undrar
om du vaktar svin ämmu, en undrar om du
kan tröska med plejel, jag undrar om du
har någons fastmo, så frågas gossen

När det var som middag, då nämndes deras
mamm, så svarade han, den som vill veta om
jag kan plöja bra kan själv komma och se.
Den som undra om jag vaktas får och svin
ämnar är en dum bom. Den som undra
om jag kan trösta med plejel kan komma
och se det. Efter som du är en flicka som
undrar om jag har någon fast mod, så frågar
jag dig om du vill bli min fast mod, och
så svarade han ja.

Våga salt gick så till att de ställde
sig med ryggarna mot varandra, och så
trädde de armarna inom varandra.
Böjde sig upp och ned och lyfte då var-
andra.

En bänk som kallades att sko blacka, gör
så till, man lägger en med stång emellan
2 stolar, stängsen skall vara så lång att
man kan sitta på den med benen i kors,
utan att stödj vid stolarna, man skall
sitta långt med stängsen. Då skall
man i händerna ha en ungefär 1 meter
lång träpp (t. ex ett solaskäp) med vilken
man slår från den ena sidan till den andra
och stöter varje gång i golvet, tillsammans 32
gångar, så skall i varje stolhörn läggas
en trätaffel även de skolta slås med,
utan att man faller av stängsen.

En spännande tävling bland ungdomarna
i början av 1800 talet.

En lek kallades läna värme.

Så skulle också alla sitta runt i rummet, så tog en i häpp och så gick han från den ena till den andre och stötte häppens i golvet och bad "läna värme", då svarades "gå till ma boen", medan man försökte låna värme hos en, bytte de andra platser och där gällde det att få en ledig plats, så fick den andre gå och låna värme. Så fortsattes till man tröttnade på den leken.

Nötter i häppe. Så gick en omkring med nötter i handen, så sa han "nötter i häppe", "gått hur många udda eller par" gissades udda och där var par skulle en lägga till. Gissades par och där var udda skulle han också lägga en till. Den som gissa rätt skulle ha alla nöterna som var i handen.

Den bets kallades att pröga ut ögat på skomakaren.

Så sättes en ljusstake med ett tånt ljus i på en pall, så stödde sig två personer med ryggen emot varandra mitt för pallen. Den ena vänd mot ljuset, den andre från, så skulle de ha en kläpp mellan benen, och hålla i var en ända på den. Den som stod med ryggen mot ljuset skulle bocka sig och försöka titta mellan benen och försöka föra kläppen över lågan på ljuset så det släcktes. Den som stod emot ljuset skulle försöka styra kläppen så att det ej lyckades för den förre att släcka ljuset, men ändå föra kläppen från den andra ena sidan till den andra.

Leka blindlecker, gick så till,
att det för en skulle bindas för ögonen, och
se ledes han för till en värd, han fråga
då vad skall jag här, så svarades äta
mjölkgröt, han säger då jag har ingen
sked, så svarades ta skedern, så springer
den mellan som let honom dit. Så skall
den ombudne ta fatet den ene efter den andre
och gissa vem han är. När han gissat rätt
skall den gå ut, då där bara är en kvar är
det ej så lätt att få den fatet.

Görmma ringen, gick så till att
alla madomarna satte sig i ring runt i
rummet, så skulle en gå omkring och
görmma ringen hos någon av dem ^{som sitta} i ringen.
Han tog där en, än en annan i handen
och låtsade han lämna ringen, och sade
göm ringen mycket söt och gott och väl
så gick han runt till alla de skulle alla
sitta tysta och stilla. ^{gämma} Men skulle ge något att
på var ringen lämnades. Då den som gick
runt skulle fråga den andre, gissa vem som
har ringen, gissa han inte rätt skulle han
ge pant. Då skiftades man om, att gå och
görmma ringen och att gissa rätt, tills man hade
pantes nog att lösa. För att få ut sina pantes
skulle man göra det som fordrades av en, t. ex
shoppa en viss fliska, eller följa någon hem. m. m.

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Anders Persson*
Härad: *Ölle* Adress: *Lvarnby N:11*
Socken: *Herris* Berättat av: *densamme*
Uppteckningsår: *1933* Född år *1839* i *Lvarnby N:11*

Uppteckningen rör *lin behandling*

Hennes beskrivning angående linbehandlingen i från
början till slut, först skall jorden beredas så att
den blir mögriktas fri från ogräs, det bör helst
vara berrmylla, så tiden bör ske i medio i maj
och till en kappor för behöves 6 kapporland
jordyta och det skall myllas ungefär $\frac{1}{4}$ tum
djupt, ju tätare det kommer upp dess finare
blir tvoren. Då det blir $\frac{1}{2}$ alm långt skall
det lukas så att det blir fritt från ogräs.
När det blir möget drages det upp med roten
och bindas i små locka som sättes upp
i så kallade stuger med en 50 locka i varje,

där det för stå till det blir torrt, så hörs
det hem på logan att tröskas med pleyla av
manfolket då skall kvinnfolket vara med
och breda ut lockarne så tät intill varandra
som möjligt över hela logan, då det blivit
tröskat på den ena sidan skulle de vändas
och eftersom manfolken tröskade på den sista
sidan skulle kvinnfolket rösta upp de och
binda det i häver, som sedan breddes ut
på sådes stubben på åkern för att sköras,
då det legat där en tid skulle de undersökas
när det blev kort så att taven (barten)
skildes i från stjälken då skulle de samla
upp med handrävver och bindas i häver
igen, då var det färdigt brytas.

Brytningen gick så till att där
grävdes en grav 6 alnar lång och

KLONDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

upps vid den ena ändan och liksom trapp-
steg i den andra som tok kruman skulle
gå ned åt med hölne, den var 3 alnar
djup och något över 1 alm bred, så lades där
en flage över graven att breda ut linet
på, så gjordes ett bäl mitt i graven av torr
ty den krimes jämt den blässa inte upps
som ved. Så kommer vi till brytningen där
var vanligtvis en medelålders kvinna i de
måsta socknarna som förstod sig på att
taka linet, den kunde torka till en 8
eller 10 brytare, en brytare kunde krime
med 3 tjog locka på dagen.

Sedan skulle linet skätas det var
krimfolk som skulle göra det, de skulle göra
tre gånger den första gången kallades det
skätskättring den andra gången var det

renskåttning allt detta som slogs av skalla-
des skåttefall, sedan skulle lockarne
håglas d.ä. var en del spetsiga taggar som
var fästa i en brädstuva där skulle lockar-
na dragas igenom det som då gick ifrån
kallades blåner, det som blev kvar efter
häglingen kallades hör. Sedan skulle allt
kärvas & spinas och vävas samt blekas det
skulle kvinnfolket skota under vintern, det
som de icke själva kunde binda med på
gårdar fick huskvinnorna skota, de brukade
i den tiden spinna för skäppan som det
kallades, För vissa skäppor binda de spinna
skulle de ha en / skäppa råg jämte en del
annan matvara, såsom bröd, fläsk och flöt
korv och ost samt mat till dricka.

Av skåttefall garnet värdes vardags -

byxor till manfolket och foder till tröja
och väst som var av vadmal, till kvinn
folket så kallade särkar näddelar. Av blå-
^{till skjortor och lakan samt handdukar, och av rödgarnet vävdes}
garnet vävdes dräcks dukar och servetter samt
finare lakan, och det översta av kvinnor
nas linne som kallades oppled. När alla
var vävt skulle de blekas, i mitt hem gick
det så till, vi hade en äng nära gården
där var en grop med vatten i, där lades
en 6 st räckor till intill gropen så östes
vattnen upp med skoppor på läckorna flera
gångar om dagen, efter en tid blevo de
vita som snö, och användes till väst och
ändamål. Linne är det första som vi män-
niskor få på oss och sedan något som vi
behöva hela livet igenom och sist svepas i.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Anden Persson

Härad: Örie

Adress: Lramby 11

Socken: Housie

Berättat av: Leksamme

Uppteckningsår: 1933

Född år 1839 i Lramby 11

22

1

Uppteckningen rör Housie och julseder i mitt föi-
äldrahem i Lramby.

Som man ju skulle all plöjning av
äkerjorden vara slut, ochorna sättas om-
dan kvinnafolket skulle ej spinna under
söndagarna under hela julen. Som
vädret var de första 12 dagarna i julen
trodes det bliva hela det kommande året.
Om det blev nederbörd juldagen skulle det
bli nederbörd i januari, och som det blev
söndag så blev februari, tredje dagen skulle
jämföras med mars o. s. v. Var det rin-
frött så grenarna på träden hängde ned.

trodde de att det skulle förskåda en god skörd det kommande året.

Beredelserna till julen voro många, först bakades det 2 ugnar med fint bröd och en ugn med groft bröd, så efteråt en del vetebröd av tillskilliga benämningar. I ä byggdes det öl av malt och lite humle, det första som silades igenom kallades ölrent och det sista svagdricka.

I ä slaktades ett stort svin och en mindre gris, det förra blev saltat och sedan rotat. Grisen användes till sylta och något till soppa. Ett lamm slaktades som även skulle vara till soppa, av alla inre delar som lungor lever och hjärta, njurar och tunga köckades fint i sönder med en sylta på ett brödbraut det användes till korv lungans m. m.

Ljus stöps ningen gick så tju åt där slogs
varmt vatten i en träform, därefter smältes
talg och slogs ovanpå, så gjordes rekar av
bunningsgarn tju ljus och av skätketfalls-
garn tju präser, dessa trädde på ett träspett
6 st på varje spett, så lades de för i en
kalg som var smäl på ett pannjärn, när de
kallnat blev de styva, så doppades de ned
i träformen, men det skulle gå kvick-
ty som van nämnts skulle vattnet och talgen
vara varma. En steye lades på två stolar
i närheten, på den hängdes spetten mellan
var gång de doppats, tju talgen stelnat.
Så fortsattes tills att doppa spett efter
spett tju man doppade alla, då var de färdiga
kalla, så höjades man på det färdiga spettet
igen tju man fick ljusen så stora

man ville ha dem, allt emellanåt håldes
mysmät i talg i formen. De så kallade
peräsorna doppades bara ett par gånger, ty
de användes bara då de skulle gå och
uträtta något där som var mojt, då smeta
man den bara fast vid väggen eller något
annat föremål. Men det är dessa arbeten
med julförberedelser utträttades i dagli'stu-
gan, så därefter skulle golvet skuras rent
så att det blev vitt, det gjordes ^{dagen} före jul-
afton. På den tiden skulle kloppare
och ringare samt skollärare ha lön i form
av matvaror till jul, de fick en haka fint
bröd och ett stycke fläsk, till julk fick
de även 1 haka bröd samt ett 1/2 tjög ägg.
Det kallades natura för månen. De fattiga
gick från gård till gård och tigde mat.

De fingo ett kringelstycke bröd och ett stycke
fläsk eller en stor flötarnad, var de törsti-
ga fick de dricka av drickseskannen som
stod på bordet. De fattiga i socknen som
voro i fattighuset sändes där mat till.

Julhelgen börja julafton kl: 2 eftermid-
dags sköts ett skott av husbonden på stället
dä skulle det vara färdigt och inga utvändiga
sysslor skötas. Julafton kokades färs soppa
till middag innehålland fläsk, kött, morötter,
sviskor, mäsiner och frikadeller. På aftonen
bestod måltiden av bröd smör fisk med smalt
smör och senap, sedan risgröt och därefter
gästek och kakor. Barnen fick någon
nyttig sak som de blivit lovade och något
lektyg t.ex. flickorna svarade trädockor
och pojkarne. Lössor, drängarna och

pigorna fick så kallade julhögar, som bestod av en karring med ost, stek, sylta och stekbaker och en goaränsbaka. Som de skulle ha att ljusa sina kamrater på som kom till dem om julen.

Så sattes gröt ut i gluggarna på utmuren till foglarna julaften.

Juldagen bestod frukosten av bröd och plöckerfäsk med potatis i, risgröd och mjölk, till middag var det soppa som lagats julaften, till kvällsmat var det bröd smör sylta och rödbetor. Armandagen skulle drängarna tidigt upp och måga ut gödslen hos kreaturen, ty juldagen förbättrades inte sådant arbete.

När de hade omkringskott med kreaturen skulle de ha frukost, som bestod av stekt blodkorv sedan kaffe. Så skulle de med

ett såu sållas tönarna på notkreaturen som
skulle skydda dem för loss. Till middag
annandag jul var det bröd smör syltar och
röllbetor samt risgröt, det minnes även
till gröten, t. ex. denna gröt är kokt i gryta
ej i sparm, därför äter jag så mycket jag
kan! Man kan äta gröt, till magen blir blöt.
Den som äter gröt, den blir sot! I den tiden
äts samma sorts mat både nyårsafton och
trettondagsafton som julafton.